

ZADÁNÍ 1: JAKÉ DRUHY LESŮ ROSTOU NA ZEMI A JAK SE LIŠÍ?

SITUACE: Na planetě se nacházejí různé druhy lesů. Jedním z důvodů, proč existují tyto rozdílné lesní typy je, že rostou v různých *klimatických podmínkách* (Obr. 5). Dalším důvodem je, že některé z lesů byly pozměněny lidskou činností – například vysazováním nebo kácením stromů. Aby bylo možné lépe pochopit různé typy lesů na Zemi, museli odborníci rozhodnout o tom, jaké nejdůležitější rozdíly mezi nimi by se měly prozkoumat. Jinými slovy, za účelem studia rozdílů mezi lesy na planetě bylo nutné, aby FAO stanovila, jakým způsobem se lesy budou *klasifikovat*.

Než se dozvíme, jakým způsobem FAO světové lesy klasifikovala, zkusme se zamyslet nad místem, na němž lesy rostou. Jak se takové místo nazývá?

SLOVNÍČEK POJMŮ:

klima (podnebí): průměrný stav počasí na velké ploše území za dlouhou dobu, nebo obě tyto podmínky

klasifikovat: přiřadit do skupin v rámci nějakého systému

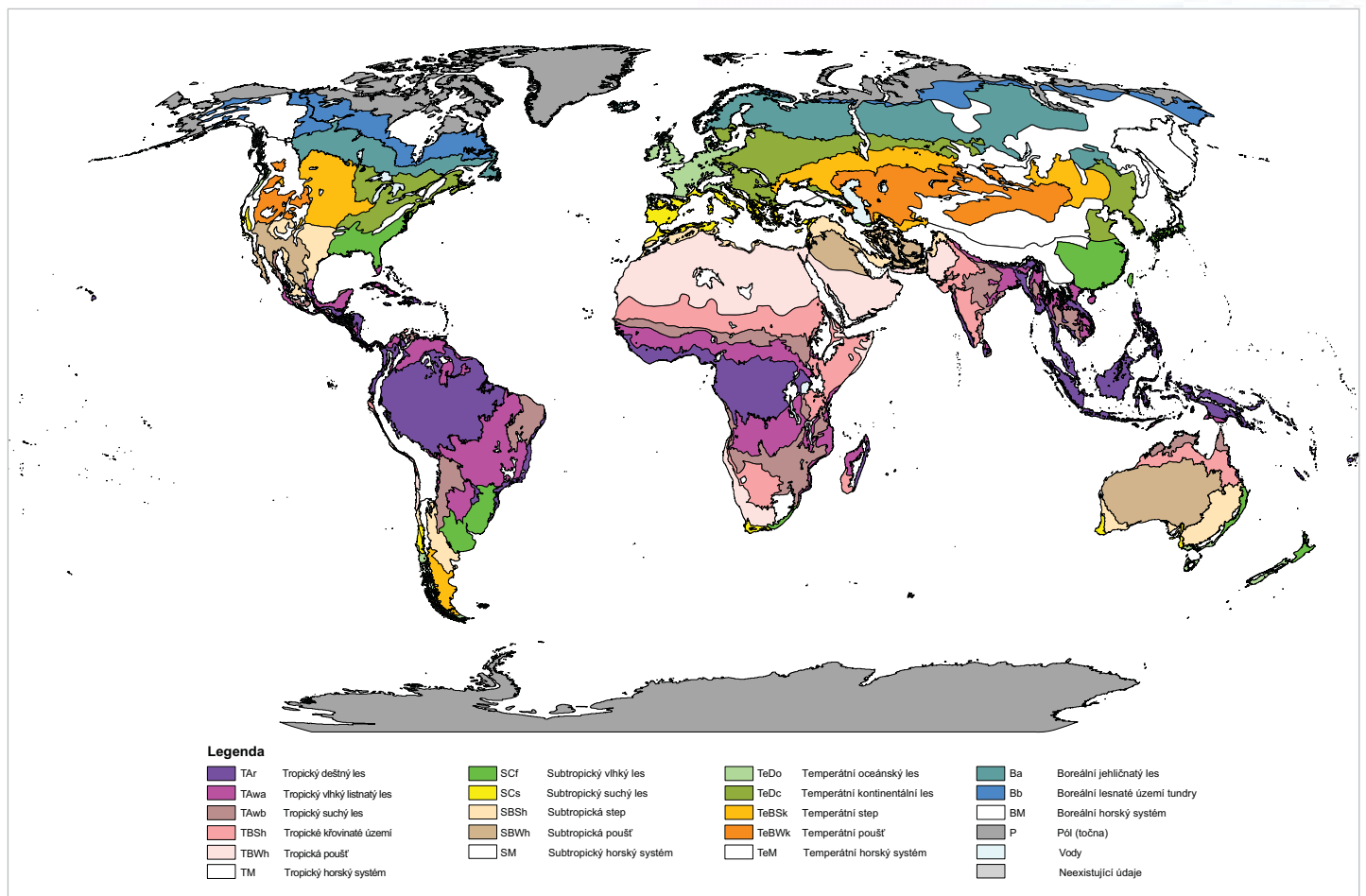
osa: přímka, kolem níž rotuje těleso nebo geometrický útvar

rovník: pomyslný kruh kolem středu Země, který je vzdálen stejnoměrně od Severního pólu i od Jižního pólu

zeměpisná šířka: vzdálenost severně a jižně od rovníku (ve stupních °)

8

Jestliže jste hádali, že je to Země, měli jste pravdu! Je nám známo, že Země se otáčí kolem své osy a rotuje kolem slunce (Obr. 6).

Obrázek 5. Mapa světových ekozón. Ekozóna je oblast s podobným typem zemského pokryvu. Povšimněte si, že podobné ekozóny se mohou vyskytovat i na různých kontinentech.

Oblast blízko rovníku je nejbližší Slunci. Z tohoto důvodu je Země nejteplejší poblíž *rovníku* a nejchladnější poblíž pólů (Obr. 7).

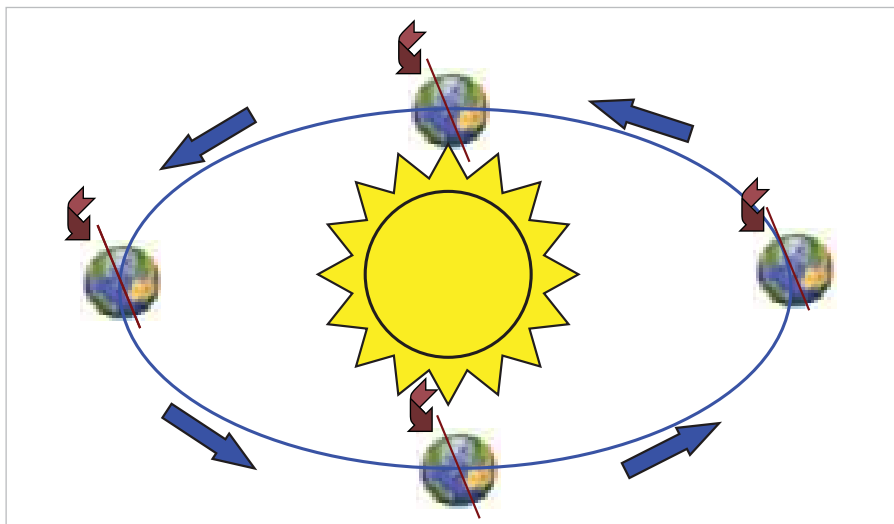
Kolem 71 % Země je pokryto vodami, většinou oceány. Horní hladina kteréhokoli oceánu se nazývá hladina moře. Výška pevniny v porovnání s hladinou moře se nazývá nadmořská výška. Ve vyšších nadmořských výškách je klima chladnější (Obr. 8).

Na Zemi se dostává různým oblastem různého množství dešťových srážek.

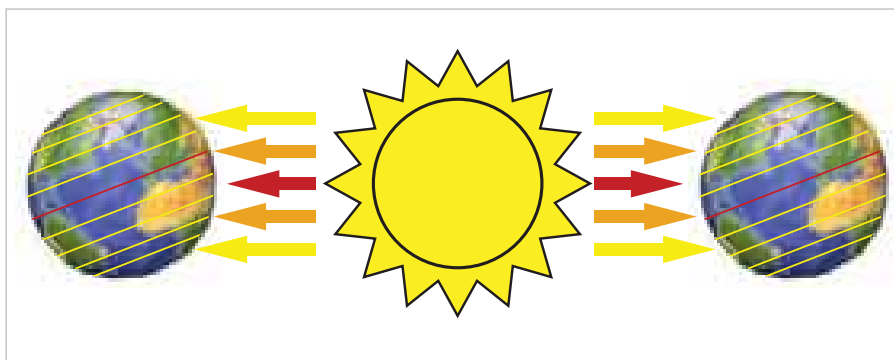
Rostliny potřebují vodu k přežití a za dlouhou dobu svého vývoje se přizpůsobily k životu při různém množství dešťových srážek.

Některé rostliny, např. v tropických deštných pralesech, potřebují k přežití velké množství vody. Jiné – jako např. na pouštích, nepotřebují mnoho vody, aby přežily. Pouštní rostliny se přizpůsobily k uchování vody, kterou přijímají. Sušší oblasti mají méně rostlin i stromů. Některé oblasti nemají rostliny či stromy vůbec žádné. Pojmy, kterými jsme se právě zabývali, jsou: *zeměpisná šířka*, *nadmořská výška* a *srážky* (Obr. 7-10). Tyto tři faktory mají vliv na to, jaký druh lesa roste přirozeně v konkrétní oblasti na Zemi (Obr. 9-10 a 12).

Kromě zeměpisné šířky, nadmořské výšky a srážek existuje ještě další faktor ovlivňující lesy planety Země. Tento faktor mění světové lesy bez ohledu na to, na kterém místě planety se nacházejí. Byl to právě ten faktor, který organizace FAO chtěla nejvíce pochopit. Jakému faktoru chtěli odborníci porozumět?

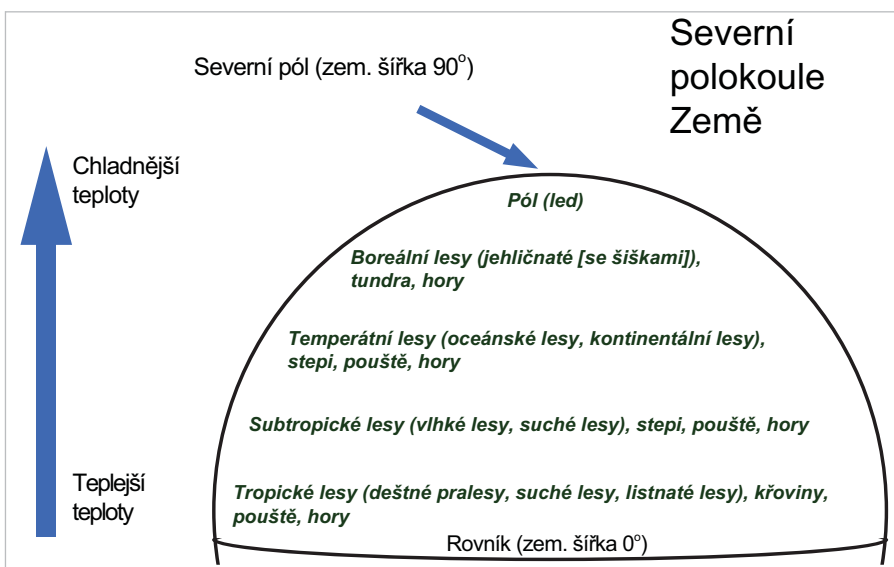
Obrázek 6. Země se točí kolem své osy a obíhá kolem Slunce

Obrázek 7. Země je teplejší v blízkosti rovníku a chladnější v blízkosti pólů

Obrázek 8. Čím větší je nadmořská výška, tím chladnější je klima

Obrázek 9. Typy vegetace, teplota a zeměpisná šířka

Pokud jste hádali, že lidem, měli jste pravdu! FAO si přála pochopit, jakým způsobem se lesy mění pod vlivem lidské činnosti. Za účelem studia vlivu člověka na lesy roztřídili odborníci lesy do pěti kategorií (Tab. 1). Tyto kategorie byly vytvořeny na základě toho, do jaké míry člověk lesy změnil.

Kdyby lidé nezměnili les vůbec, skládal by se takový les z *domácích* (nativních) druhů rostlin a stromů. Domácí druhy jsou ty, které se v oblasti nacházejí přirozeně (Tab. 1 a Obr. 12).

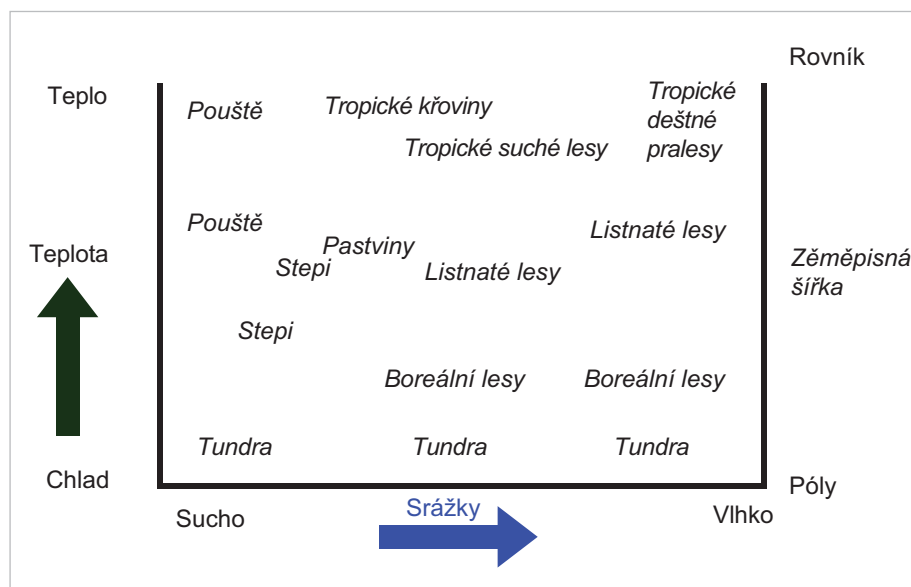
Ne všechny lesy jsou tvořeny domácími dřevinami a ne všechny lesy vznikly přirozeným způsobem. Lidé vysazují stromy z mnoha důvodů: pro těžbu dřeva v budoucnosti i pro další dřevní produkty, např. vlákninu na výrobu papíru. Když lidé vysazují stromy kvůli těmto druhům produktů, říká se vzniklým lesům produkční výsadby.

Stromy se samozřejmě vysazují také kvůli potravinám, např. ovoci a ořechům, ale výsledkem takovýchto výsadeb jsou většinou ovocné sady. Ovocné sady mezi kategorie lesů FAO nezařadila.

Člověk vysazuje stromy také kvůli životnímu prostředí. Dřeviny lze vysazovat na ochranu vodních toků a řek a na ochranu půdy před erozí, čemuž se říká ochrana půdy a vod. Když lidé vysazují stromy kvůli ochraně kvality vody a půdy, říká se vzniklým lesům ochranné výsadby.

Poté co FAO klasifikovala lesy podle lidské činnosti, bylo možné zjistit, jakým způsobem člověk světové lesy ovlivňuje. Korespondenti v každé zemi byli požádáni o dodání údajů o charakteristikách lesů ve svých zemích, a to podle kategorií uvedených v Tab. 1 za roky 1990, 2000 a 2005.

CO ZJISTILI: V roce 2005 bylo o něco více než polovina lesních ploch na celém světě

Obrázek 10. Typy vegetace, teplota a srážky

SLOVNÍČEK POJMŮ:

domácí (původní, nativní): přirozeně se vyskytující v dané oblasti

druhy: skupiny organismů, které se podobají vzhledem, chováním, chemickými procesy i genetickou strukturou

ekologický: týkající se ekologie, studie organismů a jejich vztahů k životnímu prostředí

environmentální služby: soubor procesů, které probíhají v přírodních ekosystémech a poskytují užitek pro život na Zemi

ekosystém: společenství organismů žijících v prostředí jako nezávislý systém

hodnoceno jako pozměněný přírodní les (Obr. 11). Pamatujte si, že pozměněné přírodní lesy obsahují domácí druhy dřevin, které se zde vyskytují přirozeně, ale vykazují jisté známky lidské činnosti.

V roce 2005 bylo více než třetina celkové lesní plochy světa hodnoceno jako prales bez známek lidské činnosti.

Nejrozsáhlejší plochy pralesů se nacházely v oblasti Amazonky v Jižní Americe. Sedm procent lesů světa byly lesy přirozené. Produkční a ochranné výsadby činily pouhých 3,8 % celkových lesů na světě. Z těchto 3,8 % zaujímaly celá tři procenta výsadby produkční.

Mezi léty 1990 a 2005 se plochy pralesů i pozměněných přírodních lesů na celém světě zmenšovaly. Ve stejném období se plocha přirozených lesů a lesních výsadeb zvětšovala. Od roku 1990 bylo každý rok zhruba 6 milionů hektarů pralesa ztraceno nebo pozměněno. Zhruba 2,8 milionů

Tabulka 1. Kategorie lesů podle FAO

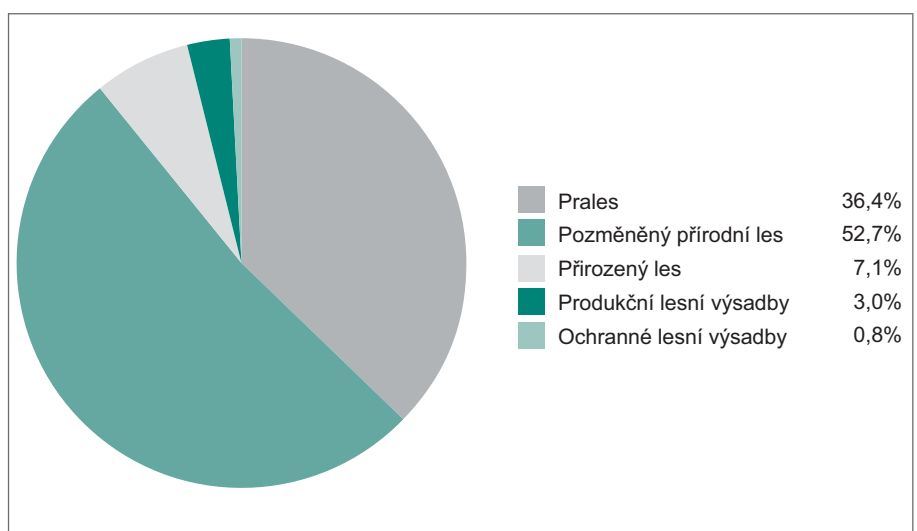
KATEGORIE LESŮ	POPIS LESŮ V KAŽDÉ KATEGORII
Prales	Lesy s domácími dřevinami. Důkaz činnosti člověka není viditelný a <i>ekologické</i> procesy probíhající v lese nejsou narušeny ve velkém měřítku.
Pozměněný přírodní les	Lesy s přirozeně se vyskytujícími domácími dřevinami. U pozměněného přírodního lesa je znát vliv činnosti člověka. Příkladem jsou plochy, na nichž byly v minulosti některé stromy vykáceny.
Přirozený les	Lesy s přirozeně se vyskytujícími domácími dřevinami, které zde rostou proto, že člověk buď vysel osivo nebo vysadil sazenice, anebo se na odrůstání těchto domácích dřevin podílel jiným způsobem.
Produkční lesní výsadba	Umělé lesy s většinou nedomácími (a v některých případech domácími) dřevinami. Tyto lesy jsou člověkem úmyslně vysazovány za účelem výroby dřevařských či nedřevařských lesních produktů. Člověk vytváří produkční (výnosové) výsadby tak, že vysévá osivo nebo vysazuje sazenice.
Ochranná lesní výsadba	Umělé lesy s většinou nedomácími (a v některých případech domácími) dřevinami, které člověk vysazuje úmyslně za účelem <i>environmentálních služeb</i> .

Počítejte:

Jaké procento světových lesů bylo klasifikováno jako buď pozměněné přírodní lesy nebo pralesy?

Počítejte:

Kolik hektarů produkčních výsadeb každým rokem přibývá? Kolik hektarů ochranných výsadeb každým rokem přibývá?

Obrázek 11. Charakteristiky lesů: procento výskytu lesů každé kategorie na světě

Obrázek 12. Některé původní ekosystémy

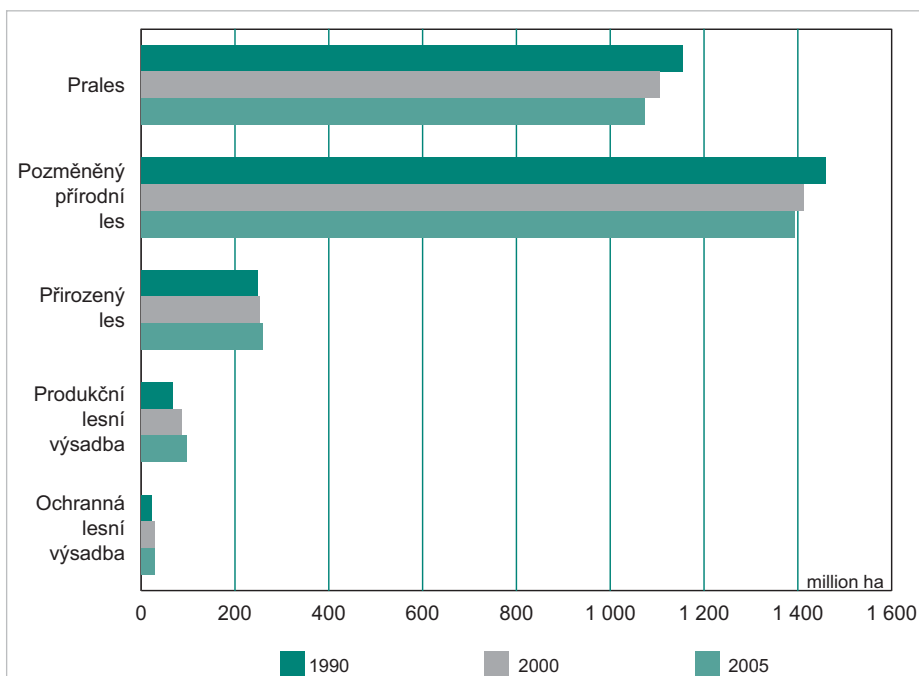
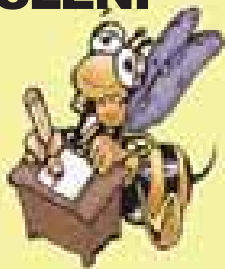
hektarů lesních výsadeb každým rokem přibývá. Z nich 87 % jsou výsadby produkční (výnosové) (Obr. 13).

K ZAMYŠLENÍ

Popište většinu světových lesů.

Využijte k tomu jedné nebo dvou kategorií.

Jaké jsou 2 hlavní trendy výskytu lesů v kategoriích lesů?

Obrázek 13. Změny v jednotlivých kategoriích lesů v období 1990-2005 (v mil. ha)

SVĚTOVÉ LESY

